

Chr. M. Falsen.

Som man raaber i
Skoven, faaer man Svær.

Bergen 1815.

H
3606

97d008227

EX LIBRIS
J. B. HALVORSEN

H
3606
Som man raaber i Skoven,
faaer man Svar,

eller

afvunget Forsvar i Anledning af en
anonym Forfatters Kritik over min
Afhandling om Norges Odelsret.

AF

Amtmand Falsen.

Bergen, 1815.

Trykt hos R. Dahls Enke og Søn.

Istedet for Fortale maa tjene følgende Stykke af Rabners Forsög til en Ordbog, 2den Deel, P. 251, hvor der tales om Ordet:

Æ r v æ r d i g .

”Her vil jeg kun tale om dette Ords figur-
 ”lige Mening; thi det er bekjendt nok, hvad
 ”det betyder i egentlig Forstand, og jeg bærer
 ”formegen Ærefrygt for Alt, hvad der er ær-
 ”værdigt i egentlig Forstand, til at jeg skulde
 ”vove at fastslutte Betydningen deraf i min Ord-
 ”bog. I figurlig Forstand altsaa er ærværdig
 ”det samme som sort, og en ærværdig Mand
 ”er en Mand i en sort Kjole. Jeg grunder denne For-
 ”klaring paa Erfarenheden. Thi der er mange
 ”blandt disse Mænd i sorte Kjoler, hoshvilke man
 ”ikke finder det ringeste ærværdigt, uden den
 ”sorte Klædning. Jeg kunde nævne dem, men
 ”det er overilødigt; thi jeg veed vist, at de nævne
 ”dem selv, naar de læse denne Artikel,
 ”og røbe deres Navne med en Iver, der i deres
 ”Sprog kaldes Embedsiver, og i vort Sprog en
 ”ond Samvittighed. Mine Læsere behøve altsaa
 ”kun at give Agt paa de sorte Mænd, som sætte
 ”Forfatteren af denne Ordbog paa Kjetterlisten,
 ”og de kunne da sikkert forlade sig til, at just
 ”disse, og ingen andre, ere de ærværdige Mænd
 ”i figurlig Forstand, som jeg mener, og som
 ”man vist vilde ansee for Lægfolk, dersom de
 ”ikke gik fortklædte.”

Applicationen heraf kan Enhver paa dette
 Sted let gjøre, og enhver Fornuftig vil indsee, at
 hverken Anmærkningen selv, eller Applicationen
 kan træffe dem, der formedeltst deres dydige og op-
 byggelige Vandel fortjene den største Ærefrygt
 og Navn af ærværdige Mænd i egentlig Forstand.

*) Kunde og kaldes: Biedrag til Anonymi Signale-
 ment.

I et, for nogle faa Maaneder siden, udkommet Skrift, betitlet: Nogle Bemærkninger ved Hr. Amtmand Falsens Norges Odelsret, har en unævnt Forfatter, der, sagt jeg, som Fortalen vel viser, troer at have den Ære at kjende ham, dog her maa hede Anonymus, behaget at vælge mig til Gjenstand for sin Vittighed. Dette Skrift læste jeg i Christiania i Julii Maaned; men mine Forretninger ved Storthinget, og siden en langvarig Gigtfeber, tillod mig ikke strax at besvare samme; og hellig ikke ere de i samme anbragte Argumenter saa farlige, at det just kunde have nogen synderlig Haft. Nu derimod, da Storthinget, paa Grund af min vedvarende Sygelighed, har tilladt mig at reise hjem til Bergen, og da Lægerne have forbudet mig alt sindsanstrengende Arbeide, seer jeg ikke jeg kan fordrive Tiden bedre, end ved en liden Stund, og i al den Venkabelighed, som Sagens Natur tillader, samt tillige i al Korthed at beskjæftige mig med bemeldte min anonyme Velynder. Havde denne gode Herre blot holdt sig til min Afhandling om Odelsretten; havde han blot udøft sin retfærdige Galde over denne formaledidede Ret, som han nu engang har sat i sit Litanie, og han tillige ikke havde opvartet os med bedre Argumenter, end de, man læder omstræede i hans Bemærkning.

ger, saa skulde han, for mit Vedkommende, have faaet fuldkommen Lov til at gjøre sig saa lystig som han vilde; thi hvad Odelsretten angaaer, da har jeg den Fortrøstning, at den staaer paa sine egne Been, og udfættes den aldrig for værre Anfald end det, Hr. Anonymus har gjort paa den, saa har det med den ingen Fare. Men da meerbemeldte Anonymus har lagt an paa at frakjende mig al historisk Kundskab, ja endog simpel Menneskeforstand, da han endog har forfögt at sværte min Character, saa synes jeg at skylde mig selv at see lidt ind til ham, for, om mueligt, at komme efter om hans Lærdom virkelig er saa forfærdelig stor, som hans autosepha forkynnder, eller om den er af det Slags, som Lucian fortæller man strax kan erholde ved at iföre sig en stor Kappe og et langt Skjæg, samt ved at sætte en lærd Mine op, og dygtigen skjelde og smelde. At han har villet gjøre mig latterlig, tilgiver jeg ham gjerne, thi Intet er mig kjærere end at blive til Latter paa den Maade; overalt saa er Enden der ikke endnu, den leer bedst, som leer fidst, har jeg altid hört sig.

Denne Indledning er vist allerede bleven for lang, og vi ville da, min fine Herre, om De saa behager, uden videre Omfvøb gaae over til Dagens Orden. Kun maa jeg endnu bemærke, at om man skulde finde det Sprog, som i dette Forsvarskrift er brugt, kun lidet passende til den vigtige Gjenstand, hvorom her

tales, saa kan jeg blot henvise til Titelbladet. Enhver, som behager at criticere mit Arbejde paa en anstændig Maade, og holde sig til Sagen, vil jeg yde min hjertelige Tak; de, som derimod følge nærværende Anonymi Anviisning, kan jeg, naar jeg skal indlade mig med dem, ikke vise min Forbindtlighed paa anden Maade end ved at forføge paa at være ligesaa grov som de. — Læserne ville ellers have den Godhed at undskylde, om Ordenen i disse Linier skulde synes noget uordentlig; thi Hr. Anonymus løber ikke sjelden saa reent løbsk i min Afhandling, og angriber mig aldeles uventet paa saa forskjellige Puncter, at jeg har ondt nok for at kunne følge ham, og parere hans Anfald af.

Efterat Hr. Anonym. da har begyndt med at citere Ord til andet min Afhandling Pag. 13-15, contramarscherer han, i det han tillige begynder at lade sit Vittigheds-Batterie spille med latinske Kugler, pludselig, kaster sig med hele sin Styrke over min Indledning, og vil mig her til Livs, fordi jeg, siger han, søger at bevise Odelsrettens Ypperlighed af dens Ælde.

Hvad jeg i Indledningen til min Afhandling om Odelsretten, Pag. 5-10, har sagt om denne Rets Ælde, og hvad jeg deraf har søgt at bevise, det kan Enhver som vil, der læse sig til. Kun ønsker jeg at man vil efterlæse de Steder i min Afhandling, som Hr. Anon. citerer, førend man saa ligefrem troer ham paa hans

Ord. Med det samme jeg omtaler Odelsrettens Ælde, som et Beviis meer for dens Ypperlighed, søger jeg tillige at vise de Virkninger, hvori den har yttret sig, og heri ligger nok egentlig nervus probationis, Hr. Anon., men det har De ikke forstaaet, eller ikke villet forstaae, hvilket da er mig det samme. Men hvad er det nu for elendige Exempler De kommer frem med, for at vise at gamle Indretninger ikke due! Unægtelig er Slavehandelen skadelig og nedværdigende for Menneskeheden; men naar har jeg vel nogen sinde paastaet det Modsatte? Hvo nægter Vederstyggeligheden af de Skikke, De opregner, derfom de virkelig endnu eksistere? Hvad der imidlertid forundrer mig, er at De, siden Talen nu engang er om gamle Indretninger, som ikke due, har saa reent glemt en af de vigtigste: Tiendeydelsen in natura? eller mon denne skulde være tjenligere end Odelsretten? Ja for Dem maafkee — som har Fordeel deraf; sat sapiënti.

Efterat Hr. Anon. endnu en Stund har sægtet mod det Argument, jeg tildels har hentet fra Odelsrettens Ælde, og hvorum jeg finder det unödvendigt her at sige mere, da jeg, som sagt, troer at Afhandlingen bedst viser hvad jeg dermed har meent, saa lader han sit hele Cavallerie hugge ind paa en anden Kant, hvor han ret troer reent at ödelægge mig. Han begriber ikke, siger han, hvad jeg vil sige med

den Declamation, at Nordens Sønner saagodt-
som ene vare i Befiddelse af Menneskeret og
borgerlig Frihed m. v. Pag. 7-8.

Hvad jeg har sagt om den Frihed, vore
Forfædre vare i Befiddelse af, finder han mod-
sigende, stridende mod det, jeg fortæller om
Hierarkiets Indførel i Norge, og endelig troer
han at give mig Naadestødet ved at fortælle at
der var Trælle i Norge, og at der altsaa,
(mærk vel, at dette altsaa hører Hr. Anon.
til) ingen Frihed var eller kunde være.

Forfaavidt Hr. Anon. ikke begriber mine
Declamationer, som han kalder dem, da er
dette i Sandhed en Ting, jeg ikke kan gjøre
ved; jeg bilder mig ind, nogenlunde at kunne
skrive mit Modersmaal, og lynes at de ube-
gribelige Ord, som Anonymus paaanker, ere
temmelig begribelige. Jeg kan altsaa i denne
Henseende blot beklage Anonymi indskrænkede
Begreb, og er det Menneskeretten og den
borgerlige Frihed, han ikke kan faae i Hove-
det eller fordøje, saa beklager jeg ham endnu
mere. Hans aabenbare Ukyndighed i vor gamle
nordiske Historie behøver jeg her formodentlig
ei engang at gjøre opmærksom paa.

Hvad den Modsigelse angaaer, Hr. Anon.
har villet finde i min Afhandling, der hvor
jeg taler om Hierarkiets Indførel, vid. Notén
Pag. 50-51, da troer jeg, at Enhver, som med
Opmærksomhed læser Afhandlingen, vil finde

denne ene i Hr. Anonymi Hjerne. Jeg har netop beviist, at det var den af mig omtalte norske Frihed, eller med andre Ord, Odelsretten, denne Frihedens Grundstøtte, der hindrede Lehnsvæsenet og Hierarkiet fra at yttre sig her paa samme Maade og i samme Grad som i andre Lande; jeg har sagt, at Biskopperne næsten fik det hele Rige i deres Magt 1164, fordi dette er sandt; men deraf, at de desuagtet ikke vilde, eller ikke kunde, eller ikke turde ophæve Odelsretten, og gjøre Odelsmændene til Trælle, deraf, siger jeg, har jeg udledet, og vover fremdeles at udlede den Slutning, at de enten maatte ansee denne Ret for god, eller hvad rimeligere er, at de i det mindste følte den gav de norske Grundejere saamegen Kraft, at de vel vogtede dem for at røre ved den. At den sorte Död kom Odelsretten, ikke mig til Hjælp, det var vel for Landet, om det ellers var nödvendigt, og det er da et nyt Beviis paa Sandheden af det gamle Ordsprog: at Intet er saa galt, det jo dog er godt for Noget. For den Undervisning Hr. Anon. ved denne Lejlighed har den Godhed at give mig i Geographien, er jeg ham saare forbunden. Jeg tvivler ingenlunde paa, at han heller saae, at hele Norge var eet eneste Præstekald i Sjælland eller et andet Sted, hvor man bruger at hente Tienden ude paa Marken, end at det er et Rige i Europa; thi forudsat

at han da befad de Egenkaber, at han selv kunde erholde samme Kald, saa vilde han vist nytte vort Land ud paa den bedste Maade. Men vi maae ile til Hr. Anonymi herlige Raisonnement om Trællene i Norge.

For at bevise, at der var Trælle i Norge, noget han ikke havde havt nødig at umage sig med, da han, hvis han havde læst min Afhandling 3die Gang, *) let vilde have erfaret, at deres Existence var mig meget vel bekjendt, fylder han 2de Sider i sin Pjece med Extracter af Froskethings Loven, og 2de Ditto med Udtog af Uslings Kirkeforfatning, og da han triumpherende er bleven færdig med dette vanskelige Bevis, som han ellers kunde være kommen lettere til, saa vil han ordentlig indbilde os, at der ingen Frihed var i Norge, fordi der var Trælle!!! Det havde nær gaaet mig her som Peder Paars:

der blev saa hovedsvimlet,
Afsaadant Argument, at hann r havde trimlet!
Nyfeurt, **) Nyfeurt maa dertil, Hr. Anon.,
tag Dem deraf en dygtig Portion!

*) Han siger selv, at han har læst den to Gange,
Pag. 5.

**) Til Efterretning for Lægfolk tjener herved, at Helleborus eller Nyfeurt var en Plante, der voxede ved Anticyra, en Stad i Phocis ellee Thesalien, og som havde den Virkning, at den curerede Galenskab.

I, bibe — purgantes pectora succos,
 Quidquid & in totâ nascitur Anticyrâ.

Et saa absurd Raifonnement, en saa total Ukyndighed i Historie havde jeg ikke ventet af En, der sad i Sinkelectien, mindre af en Studeret Mand, der giver sig ud for Antiquar og Philosoph. Næsten skulde man troe, han gik i Barndommen. Men kunde han da ikke, førend han nedskrev dette jammerlige Gods, have flaaet op i den første den bedste Haandbog i Historien for Begyndere, saa vilde han have fundet, at Trælle have været til, saalangt som den bekjendte Historie rækker; han vilde lettelig have fundet, at de phoeniciske, de græske Fristater, at Carthago, at Rom, at kort sagt enhver af Oldtidens berømteste Fristater havde Overflödighed af Trælle. Ja saagar Jöderne, Israels Börn, Guds eget Folk havde Trælle. Betänk Hr. — nær havde jeg nævnet Deres hele Titulatur, men jeg vil skaane dem og tie — betänk Hr. Anonymus! Jöderne havde Trælle, og De betænker Dem desuagtet vist selv ikke et Öjeblik paa at kalde dem Guds Folk. Vil Hr. Anon. nu fremdeles nægte, at der har existeret Frihed i Athen, i Sparta, i Rom, fordi der var Trælle, ja, saa har jeg ikke et Ord mere at sige, saa kan han have Ret i, at her heller ingen existerede i vort Nord. I saa Fald maa jeg vel have feilet i at kalde Odelsretten Frihedens Palladium.

tiden den ikke formaaede at udrydde dette
 Trællevæsen, som den dog vel heller ikke kan
 have fundet nogen Understøttelse i, siden den lige
 godt har existeret, endog efterat det blev ophæ-
 vet. Overalt saa maa De vide, min Hr, Ano-
 nymus! at skjøndt jeg har bestræbet mig for
 at gjøre mine Landsmænd opmærksomme paa
 de uberegnelige Fordele, Odelsretten skjænker
 dem, og hvis Tab De formodentlig hverken
 kunde eller vilde erstatte dem, saa er det dog
 derfor aldrig faldet mig ind at gjøre denne Ret
 til en Hexemester, der skulde kunne virke
 tvertimod Tidens Tænkemaade, der skulde,
 tvertimod den, kunne formilde Sæderne og
 bringe det 19de Aarhundredes Aand ind i den
 graa Oldtid, kort, der skulde kunne paa eengang
 udrette, hvad den langsom fremskridende Cul-
 tur, og Vises og Menneskevenners Raaben endnu
 til denne Dag vanskeligen nok har formaaet at
 drive igjennem.

Hr. Anonymus er mægtig vred, fordi jeg
 ivrer mod Aristocratiet; men han troer derhos,
 at Bonde-Aristocratiet er værre end Adels-
 Aristocratiet. Uden at inlade mig i at ville
 skrive nogen Rangforordning for de forskjellige
 Sorter Aristocratier, saa skulde jeg næsten troe,
 at Præstearistocratiet er det værste, om ikke
 for andet, saa blot derfor, at det er det van-
 skeligste at faae udryddet, da de gode geistlige
 Herres gjerne gjøre deres egen Sag til Guds

Sag, hvorved de rigtig vinde et mægtigt Forspring for os Læge, især naar det da tillige lykkes dem at faae Folket til at troe dem. For övrigt skulde jeg for min Part være af den Formening, at her blot disputeres om Navne. Erholde Bønderne, eller visse af Bønderne saamegen Overvægt i Staten, at de kunne etablere et Aristocratie, saa kan man vel ligesaa gjerne kalde dette Adels-Aristocratie, som noget andet, da det er en Selvfølge af deres Præponderance, at de snart vilde selv blive den fornemste Stand eller Adelsstand.

I Odelsretten har jeg troet at finde et Værn mod alt Slags Aristocratie; for denne min Tro har jeg i min Afhandling anbragt Grunde; jeg har ikke anbefalet noget Bonde-Aristocratie, eller tænkt at paatage mig nogen Demagogs Rolle, som Hr. Anonymus nok gjerne vil have Folk til at troe; men jeg er kedse gaaet ud fra den Forudfætning, at det er hos Massen af de faste Ejendommes Befiddere i et Land, at Souverainiteten fornuftigviis bør residere, og jo mere fordeelte disse Ejendomme da ere, jo større er Massen af Befiddere, og jo mindre har Staten at befrygte.

Om Hr. Anonymus agter eller ikke agter Tyge Rothe, formener jeg aldeles ligegyldigt med Hensyn til Bestemmelsen af denne Mands Værd, der er langt ophöjet over hans Daddel. Rothe har, det mig bekjendt, intet separat

skrevet om Odelsretten; men hans Skrifter indeholde Oplysninger om denne Ret, der er affortrinligt Værd, og hvilke jeg i min Afhandling har vovet at benytte uden at spørge min sprænglærde Hr. Velynder til Raads. Hr. Anonymus siger, at enhver fordomsfri og koldblodig Iagttager vil med Halvdelen af Rothes Kundskaber skrive langt bedre om Odelsretten, end han. Skade at Hr. Anonym. ikke selv besidder denne bemeldte Halvdeel af Kundskaber; man kunde vist ellers vente et charmant Product fra hans egen Pen; men saa vilde det nok ogsaa see fort ud med Odelsretten, og alting vel overveiet, Hr. Anonymus! saa er det dog bedre, at De er uden Kundskaber, end at Odelsretten skulde stædes i en saadan svar Nød.

Efterat Hr. Anonymus har kjæmpet sig saa langt frem i min Afhandling, forandrer han atter sin Front, og angriher paany Indledningen, hvor han da faaer en særdeles beqvem Anledning til at lægge for Dagen, at han er fuldkommen ligesaa vel befaren i Jurisprudents som i Historie. Han troer nemlig at kunne paalægge mig Bevilet for alle de Manglers Ikke-Existence, som anföres mod Odelsretten. Men min Hr. Anonymus! der er en Regel in jure, som lyder saa: *affirmanti incumbit probatio*, det er paa norsk udlagt: den den sigter, bör bevise; altsaa har De ingen Ret til at fordre noget Beviis af mig, som det

de vestlige Kyfter af Norge, efter den bekjendte Pytheas's Beretning **) havde fuldkommen Korn- og Bi-Avling, at man der brugte Lader og store Kornhuse, at man vidste at brygge Öl og Mjød o. l. v. ***) I samme Afhandlings 6te Cap. § 1, Pag. 207, findes følgende Sted: "Da nu bemeldte Phoenicier havde ligeledes paa en anden Kant udbredet deres Handel og Skibsfart ej allene til Britannien, men og lige til Thule eller til nu værende Norge, hvorved nødvendig maatte skee, at hvad Nordens Indbyggere ej lærte paa den ene Side ved Omgang med deres Forvante, samt andre hos bemeldte Tarnais eller det sorte Hav boende Folk, det lærte de ved idelig Handel med de Phoenicier, saa kan man deraf let begribe ej allene Aarsagen eller Anledningen til den

ger, saa har dette antager en ganske anden Klem og Betydning end naar De, Hr. Anon. behager at antage noget.

**) Pytheas levede omtrent 300 Aar før den kritelige Tidsregning, og drev stor Handel fra Marseille, hvor han hørte hjemme. Marseille ligger ikke i Rusland, Hr. Anon. heller ikke i Mesopotamien, men i det sydlige Frankrige ved Middelhavet.

***) Det har ligesaa lidt villet lykkes for Geographen Strabo at gjøre Pytheas til Løgnen, som for Dem, Hr. Anon.! at gjøre vore Forfædre til Eskimoer; for övrigt beder jeg Strabo's Aand meget om Forladelse, for et Öjeblik at have sammenlignet ham med Dem.

"Kundskab om de nordlige Kanter af Europa,
 "og om de derfra kommende Handelsvarer,
 "som man kan spore hos de ældste Skribenter,
 "men ogsaa Grunden til det mærke-
 "lige Fortrin, som man finder, at de
 "nordiske Folk have, i de ældre Tider,
 "havt for de gamle Tydske, i Hense-
 "ende til den store Vind, hine i de
 "ældre Tider lagde paa Korn- og Bier-
 "Avling, paa Hirse, Urter, Rødder
 "og andre saadanne Ting, da disse
 "derimod foragtede den Haandtering,
 "og levede meest af Melk, Ost, Kjød,
 "eller af deres Qvæg og Jagt; i Hen-
 "seende til de store Bygninger, end-
 "ogsaa Lader og Kornhuse, hine hav-
 "de, da disse boede i hist og her ad-
 "spredte Hytter m. v." Vil Hr. Anonymus
 have mere endnu, saa kan han finde det her
 anførte bekræftet i bemeldte Schönings Norges
 Historie, 1 Deel, 1ste Cap. § 30, Pag. 51, i
 Profesfor Gebhardis Geschichte von Norwegen,
 1ste Deel, Pag. 38, i Prof. Snedorffs Forelæs-
 ninger over Fædrenelandets Historie, 1ste Bind
 Pag. 16. For endelig ogsaa at seie hans Alli-
 erede Hr. Plantage-Directören fra Dören, som
 for övrigt kan være lige god Jordbruger, fordi
 han intet veed af Historien, saa vil jeg hen-
 vise denne til en Autoritet, han vist ikke for-

kaster, nemlig: Lagerbrings Svea Rikes Historie, 4te Deel, Pag. 407-408.

Og hermed mener jeg da, at denne Deel af Angrebet maa ansees afflaaet, og at Hr. Anonymus tilgiver mig, baade at jeg har vovet at kalde vore Forfædre en agerdyrkende Nation, og at jeg af den slemme Rothe samt Snorro har ladet mig forføre til at anføre Kong Amund og Olaf Trætølje som Beviser herpaa. Dog denne Tilgivelse venter jeg aldeles ikke; thi Hr. Anon. holder sig vist til Peder Paars og udraaber med ham:

Den hele Stad er gal, og jeg er ene viis,
Jeg haaber herfra og at komme ud med Priis.
Det lader jeg da blive hans Sag.

Hvad Hr. Anonymus anfører om Folke-
mængdens Ubetydelighed, hvad han videre
Pag. 25-28 fortæller om alle de Ulykker, O-
delsretten skal affædkomme, det mener jeg
ikke behøver nogen omstændelig Belfarelse, da
min Mening desangaaende tydelig er fremsat i
min udgivne Afhandling, og aldeles ikke af Hr.
Anon. er gjendrevet. Kun maa jeg bede bemærket,
hvortunde Hr. Anon., Pag. 25, behager aldeles at
forhutte hvad jeg i min Afhandling har anført Pag.
65-66. Jeg kan ikke ofte nok gjentage, hvad
Hr. Anon. saa omhyggelig undgaaer at berøre,
at Odelsrettens Misbrug og Odelsretten selv ere
to høist forskjellige Ting. Er det en compen-
diös Maade jeg forsvare Odelsretten paa, saa

orden, Hr. Anon. foreslaaer, nemlig at ophæve denne Ret aldeles, fordi dens Misbrug foraaflager Processer, det sikkerlig end mere.

Hr. Anonymus anfører, som Exempel, en Taxation over Gaarden Storöen paa Ringeriget. Jeg har selv i min Afhandling sagt hvad jeg troer der lader sig sige om Taxationer, saaledes som de nu ere indrettede; men at ville tilraade Odelsrettens Ophævelse, fordi det undertiden gaaer galt til ved Taxationer, var det ikke, med Deros Tilladelse, Hr. Anon.! som om man vilde affkaffe alle Embedsmænd, fordi enkelte af dem maaskee lade sig bestikke?

At jeg har sagt, at vi maae beholde de gamle Indretninger, vi have, indtil vi erholde nye isteden, det kan jeg dog ikke troe skulde være fuldt saa dumt, som Hr. Anon. vil have det anseet for; eller maaskee han ønsker os sat tilbage i Naturstanden, hvor ingen Indretninger behöves!!

Pag. 28 attaqverer han mig, fordi jeg har forenet Skattefrihed med Odelsret, men i denne Henseende maa jeg atter henvise ham til Roche, Schöning og flere, af hvem jeg erkjender at have mia Viisdom; hvorfra han har sin, er mig ikke bekjendt. Hr. Anon. kan ikke begribe, hvorledes en ordentlig Stat kan bestaae uden Skatter; det er vist nok heller ikke godt at begribe, endog for dem, hvis Begreb ikke er saa tyndt som hans; men ligesom Hr. Anon. ret

godt begriber, hvordan man kan bestaae ved at hæve Tienden in natura o. s. v., saaledes maatte han vel og kunne indsee, at man kan udrede en Skat ligesaavel ved at erlægge Natural-Præstationer, som ved at betale Penge; og jeg formener, at naar Odelsmanden stedse med et vist Antal Personer af sin Familie maatte holde sig færdig til at følge Kongen i Leding, som da gik oftere paa end nu, og han desuden maatte holde ham med Gjæstierie, naar han drog om i Landet, saa kunde denne Skat ansees ganske tilstrækkelig.

Hr. Anonymus, som under denne hele Kamp, paa en vis Maade har iagttaget almindelig Krigsbrug, saadan som den existerer blandt polerede Nationer, begynder nu paa eengang, Pag. 30-31 at beskyde mig med forgiftede Pile; han vil gjerne, paa en fiin Maade, faae mig anseet for en Jacobiner, kan jeg forstaae; men skyldige Tjener, Hr. Anonymus! denne Nederdrægtighed troer jeg ikke De udretter endet med, end at De derved lægger Deres lumpne Öjentjenerie for Dagen, om dette ellers ikke i Forvejen skulde være tilstrækkeligen kjendt. Calumniare audacter, semper, aliquid hæret, tænker De vel, men vi leve ikke mere, min Herre! i de Tider, hvor Enhver, der hörte til Angiver - Clasfen, *) var vis paa at

*) Delatorum infame pecus, vipereum genus.
(Ogleflægt).

gjøre sin Lykke, heller ikke i de, hvor
 "hylllet i dunkel Nat var Mængdens
 Hjerne af Klerker."

Hvad jeg har anført af vor gamle Historie, det
 har jeg anført, fordi det var nødvendigt til min
 Henfigt, den nemlig: at vise, at vore Forfæ-
 dres Constitution var, i det Væsentlige liig den,
 vi nu have valgt; at den var et indskrænket
 Monarkie, hvor den lovgivende Magt var i Fol-
 kets, d. e. i Grundejernes Hænder, og disse Grund-
 ejere vare da Odelsmændene eller Bønderne.
 Med de Exempler, jeg har anført, har jeg vil-
 let bevise, at Folket havde denne Magt, og
 det troer jeg er lykkedes mig.

Den Ret, som vor Constitution, af gode
 Grunde, tilstaaer Regenten eller Kongen, nem-
 lig at erklære Krig og slutte Fred, naar han
 behager, den havde Norges gamle Konger ikke;
*mutantur tempora, Hr. Anon., & nos
 cum illis, hulk vel paa det. Omstæn-
 dighederne forandre alle Ting, altsaa inde-
 holdt Torgnyr Torgnyrfons *)* Tale
 til Kong Olaf Sködkonung aldeles Intet af det
 Formastelige, som De, min Hr. Anon.! med
 Deres foragtelige Smiger, behager at finde deri.
Multa sunt, quæ sola prolata calumnia posunt

*) Saa var Mandens Navn ikke Torgryn Torgryn-
 sen, som Hr. Anon. kalder ham, formodentlig
 fordi han ikke har andet end Gryn i Hovedet.

videri obnoxia. Cujavis oratio infimulari potest, si ea, quæ ex prioribus nexa sunt, principio suo defraudentur. Læg vel Mærke hertil, Hr. Anon.! og troe for övrigt ikke, at jeg har sagt eet Ord, undtagen for at sætte Deres egen Tænkemaade i det rette Lys. Videre gaaer min Henftigt denne Gang ikke, men vil De mig ellers fra den Kant til Livs, saa forklar Dem tydeligere, og jeg skal da see at tjene kjære Svoger. Imidlertid maa De tage til Takke med Peder Syvs Ord:

"Hvad agter jeg om Hundeglam!

"Mig Ære og den Klaffer Skam."

Paa samme Sted faaer Hr. Anon. en herlig Anledning til at foresyngte os den gamle Vise om Stænders Fortrinlighed. Kom kun frem min Herre, med Deres ærlige Fjæs! lad os engang höre hvad Deres rene Patriotismus nu har udklækket. De frygter, at den Tid skal komme, da ingen Stand kan overstemme Bønderne eller Odelsmændene. Det kunde maakee være galt nok i nærværende Öjeblik, da daglig Erfarenhed noksom overbeviser os om, at vi just ikke have gjort synderlige Progresser i Statskunsten, men Hr. Anon. observerer ikke, at dersom nogenfinde den Tid kommer, at enten Adelsstand eller Klerkestand kan overstemme Bønderne (det er, jeg siger det nu for syvende og sidste Gang, Grund-Ejerne) saa er det ude med vor hele Constitution; thi da er dens Funda-

ment omskyttet. Er det altsaa hver Statsbor-
gers Pligt at haandhæve den Regjeringsform,
som af Nationen engang er antaget, saa hand-
ler Hr. Anon. meget flet, i det han, under Hellig-
heds Maske, lægger sit fromme Ønske om Stænder
for Dagen. Her kunde jeg med mere Grund,
end Hr. Anon., slaae Alarm og raabe: foenum
habet in cornu! cavete cives, d. e. paa
norlk, af Veien for denne Oxe med Fjæl i Panden!

Naar Hr. Anon. spørger, om det er imod
mit eller Constitutionens Princip det strider, at
dennes 50 § indrømmer Embedsmænd som
saadanne, og Borgere, der ikke have Gaard
eller Grund, Stemmeret, saa vil jeg blot svare
ham, at dersom han kunde faae det i sit fir-
kantede Hoved, at Statens Vedligeholdelse
egentlig, ifølge Tingens Natur og det Foran-
førte, meest maa interessere dem, som ere i Be-
siddelse af de faste Ejendomme, saa burde det
vel være dem alene, som den lovgivende Magt
overdroges til, og det er mod dette Princip,
som Hr. Anon., foruden at det er mit, kan
gjøre til hvis han vil, de ovenanførte Be-
stemmelse ere stridende. At det for Resten
vilde være meget tjenligt, om der i vor Grund-
lov skeede en Forandring, som indskrænkede
de egentlige Bønders Repræsentations-Ret, i
det mindste indtil de havde erholdt den Grad
af Oplysning, der kunde gjøre dem skikkede
til et saa vigtigt Ombud, som det at sidde i

en lovgivende Forsamling, det er en Ting, som det aldrig er faldet mig ind at benægte; der gives flere Grundejere i vort Land end Bønder alene.

Efterat Hr. Anon. nu saalænge har paa det allerdrabeligste bekvæmpet den vederstyggelige Odelsret, saa tilstaaer han Pag. 36 selv, at den har hindret Lehnsvæsenet. Men min fine Ven, hvad er det da vi disputere om, uden om Pavens Skjæg? Hr. Anonymus synes ogsaa her at være i en Slags Forlegenhed; men den varer ikke længe; han har strax et Raad ved Haanden; Regjeringen skal udfinde Midler til at hindre dette, nemlig Lehnsvæsenet, uden at Odelsretten dertil skal være nødvendig; men De glemmer, i Deres Harme, aldeles, Hr. Anon. ! at det, saavidt man veed, ikke er Regjeringen, men Dem selv, der vil have Odelsretten profscriberet; det er altsaa Dem, min Herre! som er pligtig at fremkomme med disse Midler; men stort er nok Forraadet ikke, saavidt man af Aspecterne kan dømme.

Om og hvorvidt Odelsret, saaledes som her, eller med andre Modificationer, existerer i andre Lande, det er mig ikke tilfulde bekjendt. En sagkyndig Svenske *) har sagt mig, at den saakaldte Bördsret i Sverrig har megen Lighed med Odelsretten. Dette har jeg og senere fundet bekræftet ved at læse den 1ste § i den svenske Lovs Jorda-Balk, Cap. 5, hvor det heder: "Wil Börde

*) Hr. Regjeringsraad Wahlström.

"mann til sig lösa arfwejord, som ä Landet
 "fäld är; lätte tä i Rätten genast, eller inom
 "natt og ähr ifrån tridie upbudet, fulla köpe-
 "skillingen, i thet mynt, som i köpebrefwet
 "står, eller fremlägge på infatta penningar sä-
 "dana Bewis, som almänt i Riket gälla." Ved
 videre at gjennemläse denne Materie i den
 svenske Lov, vil man finde megen Lighed mel-
 lem Bestemmelseerne for Börds og for Odels-
 retten, og man vil i Cap. 6 i samme Jorda-Balk,
 finde, at Bördsretten i Sverige ej alene, som
 vor Odelsret, tilkommer Sælgerens Descenden-
 ter, men ogsaa hans Ascendenter og collateral
 Arvinger.

I den nye preussiske Lovhog, som er sat i
 Kraft fra 1ste Juni 1792, og som i Fuldstændig-
 hed neppe giver nogen anden efter, finder man
 og en Forkjops- og Indlösningensret; vid: sammes
 1ste Deel, 20de Titel, 3die Affnit, § 568-657,
 og 1ste Deel, 11te Titel, § 296-330.

Jeg veed at der tales om en lignende Ret
 i andre Nationers Love, men jeg har dem ikke
 ved Haanden. Enten have nu disse Nationers
 Lovgivere kjendt vor Odelsret, og indført noget
 Lignende, fordi de anfaae den god, og dette
 er vel intet Beviis mod den, eller og have de
 tilfældigviis havt den samme Idee, som hos os
 ligger til Grund for Odelsretten, en Idee, som
 jeg för har beviist at være ligesaa gammel som
 Staters Oprettelse, og dette beviser da end

mere for Odelsretten. At Indretningen ikke har havt saa velgjørende Virkninger hos andre Folk, som her, det er et Held for os, som vi maaſkee tildeels have vor geographiske Beliggenhed at takke for. Neppe behöver jeg at gjøre opmærksom paa den ypperlige Slutningsmaade, Hr. Anon., i hvis Hoved det allerede længe har löbet rundt, ved denne Anledning bruger, naar han deraf, at der gives Lande, hvor Odelsretten ikke er indfört, uddrager den Fölge, at man i disse Lande maa vide, at den ikke duer. Det vilde, for ikke at bruge flere Exempler, see galt ud med vor, viſt ikke uden Grund, ſaameget roeſte Lovgivning og Retspleje, derſom denne Slutning ikke var bindegal.

Angaaende de Fölger, ſom Odelsrettens Ophævelse, efter min Formodning, vilde have, ſiger blot Hr. Anonymus, at han ikke troer Mange vilde være enige med mig. Dette ſkal vel være en ny Maade at argumentere paa, kan jeg tænke.

Endelig citerer Hr. Anon. Pag. 38-40 et Stykke af en Doctor-Disputats, ſom Etatsraad Dons udgav i Aaret 1767, og ſom handler de jure retractus gentilitii; af denne Disputats ſeer man rigtig nok, at Hr. Etatsraaden ikke har yndet Odelsretten; men foruden at han ikke taler om den i fuldt ſaa afgjørende en Tone ſom Hr. Anonymus, ſaa ſynes han og alt for lidet at diſtingvere mellem den egentlige Odels-

ret, saadan fom den her existerer, og mellem den retrait lignager, hvorom Montesquieu tæller; thi denne har aabenbar Hensyn til den Ret, som tilkom de adelige Familier til igjen at inddrage de Ejendomme, deres Paa- rørende havde solgt eller afhændet. At denne Ret ikke af mig er bleven taget i Forsvar, derom meener jeg min hele Afhandling bærer tydelige Præg, see dens Pag. 49, Noten No. 44, Pag. 74, No. 12, o. f. v.

Betræffende den af Anonymus eller egentlig af Dons, citerede lib. iv, l. 14 af Cod. Tit. 38, da lyder den Ord til andet saaledes: *dudum proximis consortibusque concessum erat, ut extrancos ab emptione removerent, neque homines suo arbitrato vendenda distraherent; sed quia gravis hæc videtur injuria, quæ inani honestatis colore velatur, at homines de rebus suis facere aliquid cogantur inviti: superiore lege casata, unusquisque suo arbitrato querere vel probare possit emptorem, nisi lex specialiter quasdam personas hoc facere prohibuerit.* Heraf seer jeg vel, at Slægtninge have havt en Slags Forkjøbsret; men jeg er ikke istand til, i denne Anordning, at finde et eneste Ord, der skulde have Hensyn til, eller angaae nogen Indlös- ningsret.

Jeg har nu blot eet Ord at tilføie. De forfikkrer, i Slutningen af Deres Pjece, Hr. Anon. ! at hverken De eller Deres have havt

eller kunne vente at faae nogen Fordeel af Odelsretten. Hvad skal denne Forsikkring til? dog vel ikke bevise noget mod Odelsretten? Forlanger De nu igjen, man skal troe Dem paa Deres Ord, der de ligger i Deres lumke Smuthul? eller troer De maaskée at kunne bilde Folk ind, at De er Dyden selv, fordi De ikke har benyttet en Ret, de maaskée ikke har havt!! Nei min kjære Hr. Anon! saa enfoldige ere vi dog ikke heller. Vi veed ret godt, at der gives langt flere Maader at gjöre sin Lykke paa, end ved Hjælp af den ufle Odelsret. Penge, min Herre! det er Hovedsagen, det er Indbegrebet af alle Fortjenester i denne Verden. Har man kun dem, saa er man lærd, saa er man smuk, saa er man alt hvad man vil. De kjender vist selv Hr. Anon. Historien om Macedonieren Philip, der ikke anfaae nogen By for uindtagelig, naar kun dens Port var saa stor, at et med Guld belæsset Æsel kunde komme ind deraf. Og nu

”lev vel saa længe Faër, adiös.”

Bergen den 6te Octbr. 1815.

